شانۆی شیعر

ڕوبار

نووسینی: **حەمەفەریق حەسەن**
Hemefarik@yahoo.com

تاکو ئهۆ هیچ دەقێکی کوردی گومان نابەم هیندەی(ڕوبار)، کە یەکسەر دوای بڵاوبوونەوەی لە ساڵی لایەن نووسەری هێژا (محەمەدی مەلاکەریم)وە کرایە عارەبی و لە (ڕۆژی کوردستان) دا 1980دا، لە بڵاوبۆوە؛ خرابێتە سەر شانۆ. (ڕوبار) دەقێکی شیعری و بەرەنگارییە. چەندین جار لە لایەن قوتابیانی (ئەکادیمیا) ی بەغداو شانۆکارانی عەرەبی عیراقەوە، کە ناویان نازانم خراوەتە سەر شانۆ.. دەیان ئەکتەری خۆشمان کاریان تێدا کردووە. ئەوەندەی لەیادم مابێ و ئاگادار بم لەلایەن ئەم هونەرمەندانەشەوە دەرهێنراوە:

1. ئەحمەد سالار (سلێمانی)
2. زایەر عەبدوڵڵا ڕەش (سلێمانی)
3. مەجید ساڵح (کەلار)
4. ئارێز (چەمچەماڵ)
5. عصمان فارس (وەک بەرهەمی پەیمانگەی هونەرە جوانەکانی سلێمانی، بەشداریی لە میهرەجانی شانۆی بەغدا دا کرد)
6. ئیبراهیم دەروێش (لەگەورە شاری [کوێتە] ی پاکستان. ئەکتەرەکانیشی بریتی بوون لە قوتابیانی قوتابخانەی شەرەفخانی بەتلیسی لەهەمان شار. جێی باسە کاتی خۆی مانگنامەی (پەیام)ی لەندەنی، لە یەکێک لەژمارەکانی خۆیدا، ڕاپۆرتێکی دوو لاپەڕەیی بۆ ئەم نمایشەی شاری کوێتە تەرخان کردبوو.)

حیکایەتخوان:

گەلی دۆست و برادەران
قەدر ئەییامێک لەمەوبەر
لەودەمەدا
بیری ئادەمزاد ساوابوو
لاوان ئەوسا
مەچەک ئەستوور، دەفەی شان چاڵ
بەڵام هێشتا، فێرنەبووبوون،
کۆرو کۆمەڵ یەک بخەن و
بەبیری چاک، نەکەوتبوونە گڕوگاڵ.
پادشایەک چون ئەهریمەن فەرمانڕەوا بوو
بەشمشێری ئەو پاشایە،
هێندە گوڵی تەمەنی لاوان وەریبوو.
بەزم و شادی، لەو وولاتە باری کردو،
پێکەنین و زەردەخەنەش،
لەسەر لێوان، وێڵ و تەریبوو..
هەموو بەیانییەک پاشا،
بۆ سەیری خۆی بۆ تەماشا،،
دەچووە بە ئاوێنەیەکی پاشایی باڵانما
کە ڕوخساری خۆی دەبینی

ئاوێنە ڕاستی لێ دەڵێ و
لەمافی جوانی بێ بەری
هەدوو چاوی دەپەڕینە پشتی سەری!
وەک دڕندەی لێ هاتبوو
چاو سووری خوێن
ڕوو گرژو مۆن
ئێلچی پاشا
بەدوای حەکیم و دەرمانا
ئەم وڵات چوو، ئەو شار گەڕا
هەتا دار لەدەرمان پڕا
حەکیمێکی هەندەرانی بەپاشای وت:

حەکیم:
هێندە دەستت چۆتە گیانی هاووڵاتی
هێندە سینگیان لێ کوتاوی
چۆنە تاکو ئێستا ماوی؟
پەنا بەخوا لەدیدارت!
باوەڕ ناکەم کەس بتوانێ بکا چارت!

حیکایەتخوان:
پاشا تەواو بێقەرار بوو،
لەژیانی خۆی بێزار بوو،
بۆیە لەداخ و عەزرەتا
ئەوەندەی دی،
دەچوو بەچەقی نەفرەتا..
ڕۆژێکیان ڕاوێژکارەکەی
ئەم تەگبیرەی بۆ پاشا کرد:

ڕاوێژکار:
گەورەم پاشا
ڕووت بەتواوی شێواوە
ڕەنگت لەڕوو هەڵگیراوە
دەم و چاوت پڕە لەلوو
لەچرچ و لۆچ و گەندەموو
بۆیە پاشام، خاوەنی هێز
دەست و پێوەند
لێت کەوتوونەتە قێزو بێز

پاشا:
ئادەی ڕاوێژکاری دانا
هانام بۆ هێناوی هانا!
لەتۆ تەگبیر
لەمن زێڕو ئەسپ و خەڵات
لەمن موڵک و مووچەو بەرات
بەڵام بەمەرجێ چارم کەی،
لەم نەهامەتییەی تێیکەوتووم

ڕزگارم کەی!

ڕاوێژکار:
نەبەتەمای زێڕو زەمبەر
نەبەهیوای مووچەو بەرات
ئەوەی سەرچاوەی هۆشمە
خۆشەویستی پادشایەو
دڵسۆزیی بۆ گەل و وڵات.
با پادشامان پایەدارو سامداربێ،
تەگبیری من یەکاویەک و بێ وێنەیە
تەگبیری من پاشام بەڕاوێژم بکا
نەهێشتن و شکاندنی ئاوێنەیە!
ئاوێنە ڕاستی ڕوخسارتان دەدرکێنێ
ئاوێنە باس و خواسی زامەکان و
لووەکانی دەم و چاوتان
بەگوێی خۆت و بەگوێی خەڵکا
دەچپێنێ!

پاشا:
دەم خۆش دەم خۆش
ڕاوێژکاری بەبیرو هۆش
زۆر لەڕاستی ترساوم و
ئاوێنەش ڕاستیم لێ دەڵێ!!
ئادەی کوڕگەل،
بانگ کەنە گاردو قەرەواش
با بگەڕێن گشت کون و قوژبنی وڵات
هەرچی شووشەو ئاوێنەیە
بیان شکێنن وردوخاش!!

سەرۆکی گارد:
فەرمانی شاهانەی ئێوە لەسەر سەرم
هەرچی ئارزووی شاهانەی ئێوە هەیە
ئەنجام دانی لەئەستۆمەو، من نۆکەرم!
ئادەی سەربازو قەرەواش
بۆ مەنزڵی دوور باسوار سواربێ،
بۆ پایتەختیش
باپیادە، لەئێستاوە دەست بەکاربێ
ماڵ بەماڵ دەوار بردەوار
لەگوندو شار
هەرچی شووشەو ئاوێنەیی وڵات هەیە
لەتوپەتی کەن وردو خاش!
تەنانەت بووک
بەبێ ئاوێنە بەڕێی کەن
چیم پێ وتن،
بەزیادەوە جێ بەجێی کەن!

کۆرس:
(تێکەڵ لەکورو کچ)
ئەگەرچی ئەمڕۆ ئاسمانی وڵات
سەری بەتەمە،
ئەگەرچی ئەمڕۆ ئاهو هەناسەی
دەروونی خەڵکی بەپێچ و خەمە،
ئەو ڕۆژە دادێ، کە تەم پرەوێ
کاروانی هەتاو
بۆ سڕینەوەی تاریکایی شەو
بەڕێ بکەوێ!

حیکایەتخوان:
گاردو سەرباز
گوێ بەوتەی شا ئاودراو
وەکو ئامێر قورمیش کراو
دەست لەسەر باڵچوغەی شمشێر
لەدوژمن ترس،
بەدۆست و هاووڵاتی فێر..
وەک زەردەواڵەی وروژاو
وەربوونە نێو کۆڵانی شار
وەربوونە نێو هۆبەو هەوار
بۆ پشکنین و چاوڕاو
خۆیان بەهەر ماڵێکا کرد،
بۆ سنووقی بوراق نیشان
بۆ ئاوێنەی باڵانوێن و
بەرو بوخچەی نازەنینان
گەڕان گەڕان
چی ئاوێنەیان بەردەست کەوت
گشتیان شکان!
جاڕچی بەناو شاران کەوت..

فەرمانی شاهانە:
(دەهۆڵکوت دەهۆڵ دەکوتێ و جاڕچی فەرمان دەخوێنێتەوە)
دەهۆڵکوت: دم دم دم
جاڕچی: فەرمانێکی شاهانە
دەهۆڵکوت: دم دم دم
جاڕچی: لەدەرباری پاشاوە
بۆ هەرچی ڕۆح لەبەرە
لەسەر ئەم نیشتمانە
دەهۆڵکوت: دم دم دم
جاڕچی: ناڵێم بۆچی و نەبڵێن بۆ
فەرمانێکەو داومانە
لەمڕۆوە، ئەم وڵاتە
خاوێنە لە ئاوێنە
دەهۆڵکوت: دم دم دم
جاڕچی: ئەوەی ئاوێنە بکڕێ

دەهۆڵکوت: دم دم دم
جاڕچی: ئەوەی فرۆشیاری بێ
دەهۆڵکوت: دم دم دم
جاڕچی: توندترین سزا دەدرێ
لەکونە ڕەش توند دەکرێ
دەهۆڵکوت: دم دم دم
جارچی: ئیمزا ؛ پادشای زەمان
کە سێبەری خواوەندە
لەسەر خاکی نیشتمان!

حیکاتەتخوان:
ئیتر لەو ڕۆژەوە شوفار
ڕژانە دێ، ڕژانە شار،
هەڵیان خست گوێ،
هەر چاوێکیان لێ کرد بەچوار..
گوێ ڕایەڵ و زگ لەوەڕێن،
میرو کەیخودای سەرلەقێن،
دڵی پاشایان مەبەست بوو،
کەی شادی خەڵکیان دەربەست بوو؟
ئەوەی لەو حاڵە بێزار بوو،
ئەوەی بۆ سازدانی کۆڕێ،
وردە وردە دەست بەکار بوو،
ئەوە پاڵەو کرێکار بوو..

کۆرس:
(ژمارەی زیاتر دەبێ)
پاشا دزێوە، ڕەنگ و ڕوخساری
ئادەمزادیی لەڕوو پراوە،
ئاوێنەش نەبێ، ڕاستیی لێ بڵێ،
هەمووومان ڕاستی دەبینین بەچاو،
بەتەفرەی پاشا ناکەوینە داو!!

حیکایەتخوان:
گەلی دۆست و برادەران
دارۆغە شەو
ماڵ بەماڵی شار دەگەڕا،
بۆ ئاوێنەی پشتی چرا
ئەو لاوەی بە،
ئاوێنەوە بگیرایە،
ون دەبوو هەتا هەتایە!
پیرەمێردان پشت گوێیان خست
بەڵام لەنێو دڵدارانا،
بووبە بەهاترین دیاری،
کورە لاوی سەرکەشی کورد،
لەجێ ژوانا،
دەیکردە خەڵاتی یاری!

دیمەنێک لەجێژوان:
کات: (دوای تێپەڕینی مانگێک بەسەر فرمانەکەی پاشادا.)
شوێن: بن کەپرێک.
ئەکتەرەکان: لاوەند، هێلین
(لاوەندو هێلین دوو دڵدارن. لەبن کەپرێکدا دانیشتوون و گفت و گۆیانە.)
لاوند: پێ دەچێ، دوودڵ بی، گوڵەکەم
هێلین ـ ی، ئازیزم، دڵەکەم
هێلین: لاوەند گیان، پێم وایە،
وەسوەسەو، دوودڵی، بۆدڵدار، ڕەوایە!
لاوەند: سوێندبێ بە، باڵای ئەو، چیایە
سوێندبێ بە، هاژەی ئەو، ڕوبارە
هێلینم، جوانترین، دولبەری، دنیایە!
هێلین: ئەو ڕۆژەی، سنووقی، بوراقیان، تێکنام و
بوخچەیان، پشکنی و، شێواندیان،
ژوورەکەم، سەروبن، لەوساوە
وەک هاڕەی، ئاوێنەی، باخەڵم
دڵیشم شکاوە!
وا بزانم، ڕوخسارم،
وەک جاران، نەماوە!
لاوەند:
گەڵوازەی، باڵندەی، کۆچەری
لەتەشقی، ئاسمان
جیوەی مەل، زریوەی ئەستێران
بڵێسەی، مەشخەڵان
داستانی، دڵبزوێن
گۆرانیی، خەمڕەوێن
لارەی گیای، دەم شنەی، بەیانی
هەتاوی، زەدەپەڕ
لیزگەی دوڕ،
بۆنمی، بارانی، سەرپەڵە
شۆڕابەی، شۆڕەبی
دەم سەروەی، نەرمەبا
بریسکەی، ماسی دەم، تەنکاوان
ئەستێرە، بەندانی، کاکێشان
گوڵاڵەو، ڕەنگی وی
بانگخۆشکەو، دەنگی وی
شەکشەکەی، لاوەندی، سوارچاکان
لەتاوی، سەڵەفدا
جریوەی، ئەستێرەی، پرشنگدار
ڕۆشنایی، ئاوێزە
خرمەی پێی، نۆزینی، تاوی غار
سەرلەبەر، بۆ شایی، هێلینم، واخۆیان
سازداوەو، گۆریوە.
ڕەنگجاڕی، سروشتیان، پۆشیوە!
هێلین: گوفتارت، چەند خۆشە

لاوەندگیان، بەڵام من، سەد حەسرەت
ناتوانم جوانی خۆم، ببینم
بۆیەوا، نتم و، خەمگینم!
لاوەند: (دەست بەگیرفانیدا دەکات و ئاوێنەیەکی بچکۆلە دەردەهێنێ و پێشکەشی دەکات.)
بابەس بێ، دڵاو دڵ،
هێلینی، ئازیزم،
گەردنت، هەڵێنە،
فەرموو ئەم، دیارییەت،
پێشکەش بێ، ئەمجا تێر،
لەسیمات، پروانەو، پرشنگی، ڕوخسارت ببینە!
هێلین: (بەخۆشییەوە لێی وەردەگرێ)
زۆر سوپاس، لاوەند گیان،
چەند سافە؟ چەند لەبەر، دڵانە؟
ئەگەرچی زۆر جوانە؟!
بەڵام حەیف، لەمڕۆدا،
قەدەغەو، تاوانە!
لاوەند: ئاوێنە، بڵێ چێ، کە دەردی،
پاشامان، دژوارو، گرانە؟
بەڵێن بێ، هێلینم، ئەی جوانێ
ئاوێنە، لەقولڵەی، قافیش بێ
بۆ خاتری، چاوی تۆ،
دەیهێنمە، جێژوانێ!
هێلین: (بەشادییەکی زۆرەوە لەئاوێنەدا سەرنجی خۆی دەدا.)
تۆی هێزی، ئەژنۆم و
تۆ تۆوی چاومی..
دەزانم، لاوەندم، بمێنی،
چی دڵم، بیخوازێ، لەقولڵەی،
قافیش بێ، بۆم دێنێ.
لاوەند: پروانە، لێوت وەک، گێلاسی، گەیووە،
پرچیت وەک، بەڕەزە، وەختێ کە، لێی دەدا، نزەبا
بەماهی، زەردەوە.
خەم مەخۆ، ئازیزم، بلەنجی و، پرەقسێ،
با پاشا، بناڵی، بەئاخ و، دەردەوە
ئەمجارە، چوومەوە، کاروانێ،
لە چاڵان، چەقیلە، بۆت دێنم، سووراوێ
لەگوڵی، وەنەوشە، بۆیە بۆ، نینۆک و،
لەسورمەی، حیجازێ، کل دێنم، بۆ چاوت،
لەزێرو، مرواریش، تەوقەیەک،
شیاوبێ، بۆ پرچی، شێواوت..
هێلین: دەخوازم، ئەوکاتەی، دەبێتە،
تێکڕژان، لەڕۆژی، دەعوایە،
ئەورۆژەی، هەڵدەکا، باهۆزو، دەبێتە، هەرایە،
لەسەری، مەیدانا، سەرباشقەی، لاوان بی،
بەسواری، شێتاڵ و، بریسکەی، شیرەوە
پێشەنگ و، سەردەستەی، سواران بی..
لاوەند: ئامادەم، هێلینم، قسەی تۆ، لەجێیە،

بەخۆم و، بەئەسپ و، شیرەوە،
لەڕۆژی، دەعوادا، سەرم وا، لەڕێیە!
(هەڵدەسن و پێکەوە سەما دەکەن.)

حیکایەتخوان:
شەوێک لەسەر، پێشنیازی،
ڕاوێژکارو
ڕەزامەندیی، حرەم سەرا،
ڤیستیڤاڵیک، بۆ پادشای،
زیزو دڵتەنگ، بەرپاکرا..
بوو بەبەزم و شایی لۆغان
لاوژەو شیعری پیداهەڵدان..

ئاهەنگێک:
شوێن: هۆڵێک لەکۆشکی پاشا
کات: شەوە
بەشداران:
پاشا
شاژن
ڕاوێژکار
میرغەزەب
شاعیری دەربار
ژمارەیەک سەماکار
ژمارەیەک لێبووک بەجلکی ڕەنگاورەنگ و کڵاوی قووچ و ڕوخساری بۆیەکراوەوە.
(پاشا لەسەر کورسییەکی بەرز دانیشتووەو شاژن لەپاڵی. ژمارەیەک گەورە پیاوان لەدەوری. چەند ئافرەتێک بە هاوکاری موسیک سەما دەکەن.. دوای سەما نۆرەی لێبووک دێ. ئەوان هەندێ جووڵەو بزاڤی پێکەنیناوی دەنوێنن تاکو دڵی پاشا خۆش بکەن. بەدەم نواندن و ئاماژەوە، نوکتەوە بەسەرهاتی خۆش دەگێڕنەوە.)
لێبووک(1): هەبوو نەبوو
لێبووک (2): کەس لەخوا گەورەتر نەبوو
لێبووک (3): کەس لە قەراڵی مەزنمان سەرو سوورەت جوانترو بەشان و شکۆتر نەبوو!
سەماکار (1): (بەچپە، بۆ ئەوەی تەنیشتی) ئای لەو درۆیە؟!
سەماکار (2): (بەچپە) وسبە، سەرم بەفەتارەت مەدە؛ ئێمە بەزۆر هێنراوین!
لێبووك (1): سەردەمی زوو، جوتیارێک هەبوو کاکلی ناوبوو، خاوەن دەوڵەت بوو
پاشا: ئای قسەی قۆڕ.. جوتیارو دەوڵەت؟!
شاژن: عەجایەب!
لێبووک (1): پاشامان بەرقەرار بێ، دەوڵەت بەمانای تەرش و تەواڵ، یاخود مەڕوماڵات
پاشا: دەئاوا بڵێ، چووزانم! (ئاماژە بۆ لێبووکەکان دەکات تاکو بەردەوام بن.)
شاژن: عەجایەب نییە.. دەئاوا بڵێ، چووزانم!
لێبووک (2): ئەم کاکل ناوە خاوەن دەوڵەتە، ژنێکی هەبوو، گوڵچینی ناوبوو.
پاشا: جا توخوا گوڵچین ناوە؟
لێبووک (1): پاشا پایەدار بێ، ئەی ناوی چی بووایە باش بوو؟
پاشا: ناوی چی بووایە؟ ناوی چی بووایە؟ لەسەر خەیاڵ نیم. ئا ڕاوێژکار، هەر ئێستا یەک تەغار ناوی ژنانەی خۆشی بۆ بژمێرە؟
ڕاوێژکار: (بیر دەکاتەوە) ئا بیرم کەوتەوە.. بەفراو خان.. سوراحی خان.. سەبیح.. مەلیح.. مەنیجە.. مەلەکە.. فەلەکناز.. قەمەرناز.. هەروا بێتەوە..

شاژن: (بۆ ڕاوێژکار) عەجایەب! ناو هەیە لەناوی من خۆشتر بێ؟! ئەوە بۆ خستتە دواوە هەی...
ڕاوێژکار: (دەست بەسینگەوە دەگرێ و لەپێشیدا دەچەمێتەوە) بمبوورە خانمی یەکەمی وڵات، شاژنە قەمەرناز!
پاشا: (ئاماژەیان پێدەدا تاکو لەگێڕانەوەدا بەردوام بن.)
لێبووک (2): ئەم کاکل و گوڵچینە زوو زوو لێیان دەبووە مشت و مڕو چەلەحانێ.
لێبووک (3): ئێوارەیەکیان، لەبەرهەیوان دانیشتبوون، شێیویان دەکرد. ئالەو دەمەدا، لەسەر کێشەیەک زمانیان تێکگیرا.. لەو کاتەشدا ژمارەیەک مانگا، لەپێشی بەرهەیوانەکدا پاڵکەوتبوون ،کاوێژیان دەکرد. لەم قسەیەک و لەو قسەیەک..
لێبووک (1): کاکل گەیشتە تینی و بەگوڵچینی وت: ئاخر هەڵسام بەشاپێک سواری مانگا زەردت دەکەم!
لێبووک (2): گوڵچینیش بەگژ دەمیدا هاتەوەو وتی: ئەیەڕۆ حەددت چییە سواری مانگازەردم دەکەی؟!
پاشا: گوڵچین ناماقووڵی کرد. ژن بۆی نییە بەگژ دەمی مێردەکەیدا بچێتەوە، پیاو چەتری سەری ژنە!
هەموو: بۆی نییە.. بۆی نییە!
لێبووک (3): ئیتر کاکلیش کەڵڵەی گەرم بوو خۆی ڕاپسکان و بۆی هەڵسا.!
لێبووک (1): هاوکات گوڵچینیش هەڵسا، تاکوو هەڵێ و خۆی ڕزگارکا..
لێبووک (2) لەم مرخێش مرخێشەدا ، مانگازەردیش کە نەختێ لەولاتر پاڵکەوتبوو کەوتە جووڵەجووڵ و..
لێبووک (1) کاتێ گوڵچین ویستی بازی بەسەردا بدات. ڕیک لەودەمەدا مانگا زەردیش هەڵسایەوە. گوڵچینم گوڵچین کاتێک بەخۆی زانی، ڕێک سواری مانگازەرد بووە!
لێبووکی (2): کاکلیش بەسینگ دەرپەڕاندنەوە بەگوڵچینی وت: دەبخۆ گۆڕ گیانت بێ. ئاوا سواری مانگا زەردت دەکەم!!
پاشا: قسەی قۆڕو بێمانا.! ئادەی میر غەزەب !
میرغەزەب: (شمشێر دەکێشی. لەخڕژنی ترسناکی شمشێر، هەموو لایەک ڕادەچەنن.) با پاشامان سێبەرو سایەی بەرکەماڵ بێ! شمشێرەکەم تازە ساوە، لالا موو دەکا!!
لێبووکەکان: (دەترسن و دەلەرزن) خوایە لێمانی لادەی!
پاشا: (ژیوان دەبێتەوە. بۆ میرغەزەب) ئەمجارەیان هیچ.! (بۆ لێبووکەکان) ئەمە سەرگورشتەی خەڵکانی ڕەشۆکی بوو. دەبووایە سەربوردەی قەراڵ و پادشایانتان بگێڕایەتەوە!.. ئادەی بزانم؟ (لێبووکەکان دوای نواندنی هەندێ جووڵەی سەرنج ڕاکێش، دەست پێدەکەنەوە):
لێبووک (1) هەبوو نەبوو پادشایەک هەبوو، لەنزیک کۆشکەوە زەوییەکی بەپیتی فراونی هەبوو، پاڵەکانی وڵات بەگەنم بۆیان داچاندبوو. زەوییەکەی پاشا لارەی ناوبوو.
هەموو: لارە.
لێبووک (2): ساڵ وشکەساڵ و شیناوەرد لەوەدابوو لەتینوا بەتەوای وشک بێت و وەرزیش بەهار بوو.
لێبووک (3): بەئەمری خواوەندی تاک و تەنیا، ڕۆژێکیان لەپڕ هێنای. گەواڵە هەورێکی ڕەش بەگرمە گرم بەری ئاسمانی گرت و هات.
لێبووک (1): پاشای وڵات هەڵیکردە سەربانی کۆش. سەرنجی ئاسمانی دەداو بەسێ دەنگان بانگی پەڵە هەورەکەی دەکرد و لێکدا لێکدا هاواری دەکرد: لارە.. خوایەگیان لارە.!
هەموو: لارە.. خوایەگیان لارە.!
لێبووک (2): پاشا مەبەستی پێ ئەوەبوو: خوایە لەسەر لارە داپڕێژە باران!
پاشا: قسەی قۆڕ، وازانێ نازانم مەبەستی پاشا چیبوو. پاشا هەمیشە لەئاماژەی پادشایان دەگەن!
لێبووک (3): لەسەر ڕەزامەندیی پەروەردگار، گەواڵە هەوری ڕەش هێنای هێنای، لەسەر ئەو هەموو زەوی و زارە تینووەی جوتیاراندا ڕێک لەسەر لارەی پادشا دایدا.. چۆن دادانێک ؟!
هەموو: ماشەڵڵا..!
لێبووک (1): بەڵام پاشا، بەم پێشهاتە تەواو تێکچوو. وەختابوو لەداخا شێت و شبر بێت!!

شاژن: عەجایەب!
هەموو: عەجایەب، عەجایەب!!
لێبووک (2): چونکە لەبری باران، تاوە تەرزەبوو..! بەم شێوەیە تاوە تەرزە بەجارێ پەڵە گەنمی پاشای کوتاو تەختی زەوی کرد!
شاژن: نەعەجایەب!
هەموو: نەعەجایەب، نەعەجایەب!!
لێبووک (3): دەم و دەست پاشا لەبزی گۆڕی. ئەمجارەیان بەسێ دەنگان لەخودا پاڕایەوەو هاواری دەکرد: عومووومی.. خوایەگیان عومووومی.!
هەموو: عومووومی، خوایەگیان عومووومی!!
لێبووک (1): پاشا مەبەستی ئەوەبوو: گشتگیربێ، واتە بەسەر شیناوەردی هەموو شانشیندا داکاتە تاوە تەرزە!
پاشا: قسەی قۆڕ وازانێ نازانم مەبەستی پاشا چێببوو؟! (ڕووەدەکاتە ڕاوێژاکارو دەپرسێ) چۆن پادشایەک بوو؟
ڕاوێژکار: هەتا بڵێی پادشایەکی دادپەروەر بووە! چونکە بەیەک چاو سەیری خۆی و ڕەعییەتی کردووە. بەموو جیاوازیی نەکردووە!
لێبووک (2): ئێستاش نۆرەی شاعیری دەربار نێرکۆیە.. با نێرکۆ بفەرموێ.
شاژن: (بۆ پاشا) ئەرێ بەڕاست نێرکۆ مانای چی؟
پاشا: مانای نێری چیا، یان شێری چیا!
شاژن: عەجایەب! شێری چی؟ خۆ ئەو لەسێبەری خۆی دەترسێ!
پاشا: نا، ئەو تەنیا لەسێبەری پاشا دەترسێ!
شاژن: نەعەجایەب!!
نۆکەری پاشا: با نێرکۆی شاعیری دەربار بفەرموێ؟
(نێرکۆ دردەکەوێ. عەبایەکی مەرەزی شانسورمەی بەشاندا داوە. کڵاوێکی قووچی بەگوڵنگەی لەسەر ناوە. تەزبیحێکی دەنک گەورەی زۆر درێژی لەملدایە.. بەرەو لای پاشا دێت. کڕنووش دەبات و چەند جاررێک هەردوو دەستی ماچ دەکات.)
سەماکار (3) (بەچپە بۆ ئەوەی تەنیشتی) بەخوا ماستاوچییە!
سەماکار (4) (بەچپە) هەر ماستاوچی؟ کاسە لێسیشە!!. ئێرە شوێنی قسەکردن نییە، دارو دیوار بووە بە شۆفار!!
نێرکۆ: (پاشەوپاش بۆ شوێنی دیاریکراو دەکشێتەوەو تیلماسکە کاغەزێکی درێژ لەباخەڵی دەردێنێ. بەچەند نەرمە کۆکەیەک قورگی پاک دەکاتەوە. لەگەڵ خوێندنەوەی شیعرەکەیدا ئاماژە بۆ پاشا دەکات):
خاقانی تاقانەی زەمان
پاشای پاشایانی جیهان
هەموو: (تا کۆتایی شیعرەکە دێڕ بەدێڕ لەدوای نێرکۆوە بەئاوازەوە دەیڵێنەوەو دەسرۆکە بادەدەن و شانی لەگەڵدا هەڵدەتەکێنن. پاشاش زەردە دەیگرێ و جاروبار شان هەڵدەتەکێنێ)
نێرکۆ: خاوەنی سێبەرو سایە
باڵات چون داری ئاڵایە
مانگ لەعەزرەت هەتاوی ڕووت
شەرمەزاربووە هەڵنایە!
ئەی نامدارو سامدار
قەراڵی بەحەزم و ویقار
هەڕەتی عەدل و سەڵتەنەت
فیدات بێ ئەهلی مەملەکەت
خۆت سەروەرو تاجی سەری
بۆ دوژمنان ئەم گەلە
شێری نەڕو دەردی سەری

بۆ ڕەعییەتی ڕەش و ڕووت
هەتوانی زام و کەسەری
شنەبای خاوی سەگرمە
فێنک وەک ئاوی کەوسەری
دەستی سەوزی بەخشندەیت
دەگاتە زوهرەو مشتەری!
ڕووت هەتاوی بەیانییە
وەختێ دەیدا لەماهی زەرد
هەرکەس پاشملەتان بڵێ
خوا بۆی بنێرێ دڵەدەرد
ئەوەی چاوی پێت هەڵنایە
یاڕەبی کوێرایی دایە!
(نێرکۆ) لەئاستی عیلمی تۆ
ئاوەزی لارەسەنگ بووە
فریشتەی شیعری نوستووە
قافییەی بەیتی لەنگ بووە...

پاشا: (چەپڵەی بۆ لێدەدا) ئەوا لەگەنجینەی تایبەتی خۆمانەوە کوپەیەک شەرابی حەوت ساڵەم پێشکەش کردی!
سەماکار (5): (بەچپە بۆ ئەوەی تەنیشتی) ئەی بەدڵە دەردی بێ!
سەماکار (6) (بەچپە) وەی هەزار جار!
نۆکەری پاشا: باکووپەیەک شەرابی حەوت ساڵە لەگەنجینەی تایبەتی پاشای مەزنەوە بێت؟
نێرکۆ: بەزیادبێ.. لەپادشای خاوەن شکۆمان هەزار جار بەزیادبێ.
نۆکەری پاشا: کووپە شەرابەکە تایبەتییەکە گەیشت!

حیکایەتخوان:
ڕۆژێکی سەرەتای بەهار،
پاشا لەگەڵ ،گەورە ڕاوچیانی دەربار،
چوونە چیا بۆ ڕاوو شکار،
لەگەڕانەوەدا پاشا،
لای دایە سەر، ڕوبارە گەورەی وڵات،
تاکو دەم و چاوی بشوات.
کە پاشا لەزین دابەزی و
پێی نایە سەر زیخی کەنار،
لە قووڵایی گۆمەکەدا،
وێنەی دزێوی خۆی بینی،
هەڵیکردە هات و هاوار!!

پاشا:
ئادەی گەورە نێچیرەوانانی وڵات
وەرنە ئێرە،
تەماشا کەن چەند ڕوبارێکی بێخێرە؟!
وەرە ڕاوێژکاری دانا،
زاری گوفتارم لەتۆیە،
ئەم ڕوبارە هەتا بڵێی سەرەڕۆیە
بێرە پێشی سەرۆکی گارد،
ئاگادار بووی،

هەرچی شارو شارۆچکەیە،
جارچیم بۆ نارد.
تەنانەت دێشم نەبوارد.
فەرمانم دا.
چی ئاوێنەی وڵات هەیە.
وردو خاش کرێن وەکو ئارد.
کەچی ئێستا، ئەم ڕوبارە
لەفەرمانی شا یاخییە.
بۆتە یەک پارچە ئاوێنەو
لەهەر کوێوە سەرنج دەدەم، خۆم دەبینم.
ئا لەم ڕوبارە یاخییە،
زۆر بەقینم!
کەسەرنجی ناوی دەدەم،
دەری دەخات ڕووخسای پڕ لەبرینم..
ئەم ڕوبارەش وەک ئاوێنە،
ڕاستی بێژە.
داخم ناچێ!
لەئاستی چارێکی گونجاو
بۆ ئەم ڕوبارە سەرکێشە
دەستەوستان، سەرم گێژە!!

ڕاوێژکار:
دەبا پاشام پایەداربێ،
لەدەردو بەڵا ڕزگار بێ،
ئەگەر پاشام مەبەستی بێ،
تاج و تەختی بەرقەرار بێ،
دەبێ بەسەر، نەک هەر مرۆڤ،
سروشتی ئەم وڵاتەشدا،
وتەی سوار بێ..

پاشا
گوفتار شیرین،
ڕاویژکاری پاراو زمان
فەرمووو پێشنیازتان چییە؟
بۆ ئەم یاخی بوونەی ڕوبار
لەبەر چی ڕاوێژتان نییە؟

ڕاوێژکار:
ئائەم ڕوبارە ڕکۆیە،
ئا ئەم ڕوبارە مل هورە،
ئەوەی کە پێوەی بنازێ،
کەف چەڕینە و هاژەو خورە،
ئەگەر بە بەست یەخسیر کرا،
نامێنێ هاژەو قەڵبەزی،
نەوی دەبێ سەری بەرزی!

پاشا:
ئەی تۆ، سەرۆک گاردی ئازا
لەتاوانی ئەم یاخی بوونەی ڕوباردا
چیت لا ڕەوایە بۆ سزا؟

سەرۆکی گارد:
بۆ یاخی بوو، گوناهکاران
سزا مەرگەو تیرەباران!

پاشا:
نێچیرەوانانی دەربار،
ئێوە چیتان کرد بەپریار،
بۆ سەرپێچیی چاوەروان نەکراوی ڕوبار؟

نێچیرەوان(1):
ڕوبار بێ ماسی وەک مردوو وایە،
پریار بفەرموون،
چی ژارەماسیی هەندەران هەیە
بیهێنن بەبار.
ڕوبارە گەورە پڕ بکرێ لەژار!
چی زیندەوەرو ماسی تێدایە،
سەر ئاو بکەون وەکو گەڵای دار!
ئەوسا کە ژینی تێدا هەڵگیرا،
کەس بێزی نایە پێی بڵێ ڕوبار!

نێچیرەوان (2):
دایچێنن بەتۆڕ
ئەو باڵندانەی کە تینوون بۆ ئاو،
با ئەو مەلانەیش، دێنە کەناری
بۆ سایەو سێبەر،
بۆیان ڕایەڵ کەین،
تۆڕی قوڵفەداو!

پاشا:
تەگبیرو ڕاتان بەجێیە،
ئا لێرەدا، فەرمان دەدەم،
ئەنجومەنێک پێک بهێنرێ،
لەگەورە پیاوانی وڵات،
تاکو چی بەباش دەزانێ،
لەم ڕوووە جێ بەجێی کات!

فەرمانی شاهانە:
(دەهۆڵکوت دەهۆڵ دەکوتێ و جاڕچی فەرمان دەخوێنێتەوە.)
دەهۆڵکوت: دم دم دم
جاڕچێ: فەرمانێکی شاهانە
دەهۆڵکوت: دم دم دم

جاڕچی: لە دەرباری پاشاوە
بۆ هەرچی ڕۆح لەبەر
لەسەر ئەم نیشتمانە
دەهۆڵکوت: دم دم دم
جاڕچی: ناڵێم بۆچی و نەبڵێن بۆ
فەرمانێکە و داومانە،
ڕوبارە گەورەی وڵات
لەبەر ئەوەی گومڕایە
فەرمانی دەرباری شا
لەلای ئەو بێ بەهایە
بۆیە فەرمانم داوە،
یەخسیری کەین بە بەربەست
تاکو بۆ یاخی بووان
ببێ بەپەندو عیبرەت،
ئیمزا؛ پادشای زەمان،
کە سێبەری خواوەندە،
لەسەر خاکی نیشتمان!!

حیکایەتخوان:
بڕیاری دەربار یاسایە،
دواخستنی، تاوانێکی ناڕەوایە،
هەر ئەو ڕۆژە، بۆ پرۆژەی
بەرزکردنەوەی بەربەستێ
تا بەرەوڕووی،
ڕوبارە گەورە بوەستێ،
لەکۆشکی شا،
ئەنجومەنێک پێکهێنرا..

سەرۆکی گارد:
بەڵێ منم سەرۆکی گارد،
پارێزگاریی ئەم پرۆژەیەم هەڵبژارد..

بازرگان:
منم گەورەی بازرگانەکانی وڵات.
بۆ کڕینی ژارەماسی، بڕیارم دا
کاروانی دوور،
بەڕێکەم بۆ ئەودیو سنوور..

نێچیرەوان:
منیش وەکو ڕاوچی دەربار
بۆ چنینی تان و پۆی تۆڕ،
بۆ هۆنینەوەی قوڵفەداو،
دەستەو نەزەر.. سەر لەپێناو!

میر:
ئێمە کە میرو میرزادەین

ڕێمان دیارو، جێمان دیاره
ڕەنجی ئێمە،
بۆدانین کردنی وەستاو کرێکاره.
بۆ پرۆژەکەش بەگشتی،
ئەرکی ئێمە،
چادێرییەو سەرپەرشتی..

ئاغا:
ئێمەی ئاغاو کوێخای گوندان
چووینە ژێر بارێکی گران،
ئەرکی هێنانی قسڵ و تەلەبەردمان
کەوتە سەرشان.
لەبەر ئەوەی ئەرکی ئێمە، لەکێش نایە،
بۆیە ناچار دەبین بڵێین:
جووتیار بۆ ڕۆژێکی وایە!

کۆڕس:
گەر هەوری چڵکن، بۆ پەندی بسات،
نیازی گرتنی هەتاوی بووبێ،
ڕەشەبای توورەی لێ ڕاپەڕیوە،
گەر شەوی پاییز،
بەتاریکایی، ئەنگەستەچاوی، خۆیدا نازیبێ،
گزنگی هەتاو، بەگژیا چووەو
گیانی چنیوە..
ڕوبارە گەورەش، هەرچەند پایزان
قەوزە لیخنەو، تۆری ماسیگر
ڕوویان تەنیبێ،
بەتین و تاوی، شەستە باران و
دوای توانەوەی، بەفری سەرچیا،
بووژاوەتەوە،
نەقەوزە، نەتۆڕ، نەقولاپی تیژ،
ئاوەڕۆی خۆیان، پێ نەگۆڕیوە
پاشا دزێوەو، دەردی کارییە،
بەڕاو تەگبیری، پیاوانی دەربار،
ڕوبارە گەورەی، بۆ نایەتە بار..
ڕوبارە گەورە، دۆستی درەخت و
ڕێبواری ماندوو، کێڵگەو ماسییە
کەنارەکانی، جێ ژوانن لەبۆ،
دڵدارانی شار.
چ ڕابەردارەو
چۆن دەبێ پاشا، پڕی کا لەژار؟
بۆ ئەو مەلانەی، عەزرەتین بۆ ئاو
چۆن دەبێ داکەن، تۆری قوڵفەداو؟
ڕوبارە گەورە، ساڵەهای ساڵە
جۆگەو ئاوبارەی، لێ هەڵدەگیرێ و
بەدەربەس نایە..

ڕوباره گەوره،
نرخی مرۆڤی دڵداری لایه
بەفرمانی شا،
چۆن زەوت دەکا، لەو دڵدارانه، سێبەرو سایه؟
ئێمه ژیانی، جاویدانیمان، بۆ ڕوبار دەوێ،
بۆیه پادشا، هەر هەوڵێ بدا، ڕەنجی بەبایه!

حیکایەتخوان:
گەلی دۆستان
کاری سەخت و، ئەرکی گران،
کەوته ئەستۆی گەلی هەژار..
جوتیار دەستی نەدەچووه کار،
چونکه بەچاکی دەیزانی
ئەو پرۆژەیه سەربگرێ،
ئیتر ئاوی ئاواسایی
نەگاته باخ و بێستانی..
گاردو سەرباز،
سەرپێچییان، لەهەر کەسێ، ببینیایه
دەیانهێنایه گیروگاز..
نێچیرەوان، سەرگەرمی نانەوەی داو بوون.
بازرگانان بۆ هێنانی ژارەماسی
چاوه چاو بوون..
خەڵکی وڵات، سەر تابەخوار.
لەهۆبەو زۆمی خێڵەوه،
تا بەدەربار،
باس و خواسیان، هاتبووه سەر،
باسی یاخی بوونی ڕوبار..
ڕۆژێکیان پاشاو ڕاوێژکار،
بۆ دیتنی بەربەستەکه،
چوونه سەرکار..
پاشا هەر گەیشته ئەوێ،
ویستی چاوی،
بەبەربەستەکه بکەوێ..
بەڵام که دی، بەست لەچەند لاوه شکاوه
لەجێی خۆی گەڕایه دواوه!!

پاشا:
(بەدیمەنی بەربەستی ڕووخاو تووره دەبێ.)
سەرۆکی گارد هەر ئێستاکه،
ئەندامانی ئەنجومەن و
وەستا باشیم بۆ پەیداکه؟

سەرۆکی گارد:
فەرمان فەرمانی پاشایه
فەرمانی پاشام ڕەوایه!

(ئەندامانی ئەنجومەن، کە ئەرکی ڕاپەڕاندنی بەربەستەکەیان پێ سپێردرابوو، دەگەنەجێ. سڵاو لە پادشای توورە دەکەن و هەر یەکە پاکانە بۆ خۆی دەکات.)

بازرگان:
کاروانی دوور،
کە چووبوو بۆ ژارەماسی،
گەڕایەوە ئەمدیو سنوور..

نێچیرەوان:
بۆ ژار تێکردنی ڕوبار
هەموو ئامادەین دەست بەکار.
بەڵام لافاو بوار نادا،
دەیفڕێنێ سەر بەرەوخوار
بۆ مەسەلەی تۆڕو پێداو،
هەرچی کۆششێکمان دەکرد،
ڕوبار لەگەڵ خۆیدا دەیبرد

وەستاباشی:
باش وەستای، پرۆژەم،
پێم بڵێن، فەرمانتان، بەچییە، ئامادەم!

پاشا:
بڕیار وابوو
ئێستا بەربەست تەواو بووبێ،
بێ دەنگ بووبێ هاژەو خوڕە،
تۆ نازانی چەند دڵم لەڕوبار پڕە؟
دەبینم بەربەست شکاوە
هاژەو کەفچەڕینی ڕوبار،
وەک خۆی ماوە
بۆیە تەواو
قینم لەئێوە هەڵساوە!

وەستا باشی:
با پاشام، گوێ بگرێ
ڕاوێژم، وەربگرێ،
چی هێزی، دنیایە، بۆ ڕوبار، تەرخان بێ
هێشتا هەر، ناتوانێ و، لەهەقی، ئەو نایە
ڕوبار بە، سێڵاوی، بارانی، بەهاری
ڕوبار بە، بەفری قەد، نساری
نموونەی، نەمری و، ژیانە
ڕەمزی کۆڵ نەدانە!
پادشام، نەتۆڕو، نەداوو، نەبەستی
ناتوانن، لەڕوبار،
زەوت بکەن، سەربەستی!

حیکایەتخوان:

لەو دەمەدا،
هەور زگی دادایە سەر لوتکەی چیا.
باران دایدا سەربەکڵاوە
بەتافەتاف بەفراو بەرەو دامێن خزا
کارێزو شیوو جۆیبار
سەریان هەڵگرت، سەربەرەوخوار،
بۆ کۆمەک کردنی ڕوبار..
لەو هەراو هەنگامەیەدا،
گاردێ، یەک بەخۆی بانگی کرد:

گارد:
فریا کەون، خۆڕزگارکەن،
هورووژمی ڕوبارە گەورە،
بەستەکەی برد!

ڕاوێژکار:
چەند دژوارە، چەند دژوارە!
وای لەم هەراو هەنگامەیەو،
ئای لەم لافاوە زۆردارە.!
هاوار لەخۆم، چ رووبارێکی
سەرەڕۆو چ کەشێکی نالەبارە
با نغرۆ بێ ئەم ڕوبارە!!

((خەڵکەکە دەبنە دوو بەش، گارد، نێچیرەوان، بازرگان، لەگەڵ پاشادان و هەنگاو هەنگاو دێنە دواوە.. ئەوی دەمێنێتەوە دەچنە پاڵ کۆرس و هەنگاو هەنگاو دێنە پێشی. هێلین ولاوەند لەڕیزی پێشەوەی خەڵکەکەدان)).

کۆرس:
دڕک هەرچەندە وەک نەشتەر تیژبێ،
لەکوێ دەتوانێ بگرێ بەری خۆر.
با پاشای وڵات مەیلی لەسەر بێ،
ڕوبارە گەورە بەند نابێ بەزۆر..
ئاوی چۆمەکان بۆ خاوەن شکۆ،
قەتیس ناکرێن بەپاڵەپەستۆ..
پاشا دزێوە، ڕەنگ و ڕوخساری،
ئادەمزادیی لەڕوو پراوە،
هەر ڕێیەک بگرێ بۆ شاردنەوەی،
خەیاڵی خاوە..

حیکاتەتخوان:
ئێوەم نەمرن،
لەو ڕۆژەوە، بەرەی پاشا،
کەوتوونەتە پاشەکشێ..
لەو ڕۆژەوە بەرەکەی تر،
هەنگاو هەنگاو،
دێنە پێشێ..

بەقەد گوڵاڵەی لەدەشتان،
بەقەد ئەستێرەی لەئاسمان،
بەقەد داری لەدارستان،
سڵاو بێ لەئێوەی گوێدێر،
چەپکێ گوڵ و چەپکێ نێرگز
مەرگتان نەبینم هەرگیزاو هەرگیز..

تێبینی: ئەم دەقە کاریگەریی (دۆتمیری دزێو) ی ک. م. فالۆی لەسەرە. بڕوانە: مەلی ئاوات، سێ شانۆگەریی، و. محەمەدفەریق حەسەن، دەزگەی ئاراس، 2002.
ئاماژەیەک: لێرەدا دەقەکە دوو دیمەنی نوێی زیادکردووە: (دیمەنێک لەجێژوان و ئاهەنگێك.)